

KUNST ALS OEFENRUIMTE VOOR DE STAD.

ONDERNEMINGSPLAN 2017 - 2020

THIRD SPACE	4
LOTTE VAN DEN BERG	4
MISSIE	4
VISIE	4
DOELSTELLING	4
 ARTISTIEKE ONTWIKKELING EN INHOUDELIJKE UITGANGSPUNTEN	 5
DIRECT CONTACT	5
HET THEATER	5
HELDERE FORM EN OPEN INTERACTIE	5
 WERK	 6
BUILDING CONVERSATION	7
INLEIDING TOT HET PROJECT	7
LANGLOPENDE TRAJECTEN (2017 - 2020)	8
MAATSCHAPPELIJKE CONTEXT (2017 - 2020)	8
DYING TOGETHER / ORGY ALONE	9
DYING TOGETHER (PREMIÈRE 2017)	9
DE PUBLIEKE WERKEN (PREMIÈRE 2018)	10
 PLAATS IN HET VELD	 11
 SPREIDING	 12
GELAAGD WERK IN PLURIFORME STEDEN	
ONVOORSPELBARE BEWEGING	
 PUBLIEK	 13
VERWACHTINGEN	13
CREATIEF BUREAU VANDEJONG	13
DOELGROEPEN	13
MARKETINGMIDDELEN	14
PUBLIEKSBENADERING MET EN VIA PARTNERS	14
 ORGANISATIE EN ONDERNEMERSCHAP	 15
VAN OMSK NAAR THIRD SPACE	15
VRIJE RUIMTE EN ZEKERHEID	15
FINANCIERINGSMIX	15
IN BEDRIJF	15
BESTUUR EN GOVERNANCE	16
 TOELICHTING OP DE BEGROTING	 17
 NAWOORD	 18

Agoraphobia in Molenbeek Brussel, geselecteerd voor het Vlaams Theater Festival 2013

“Van den Berg doet met haar werk een radicaal voorstel voor wat theater zou kunnen betekenen in onze huidige samenleving, namelijk het creëren van tussenruimtes, waar mensen elkaar ontmoeten en uitwisselingen plaatsvinden, waar het leven als activiteit benadrukt wordt, niet als iets waar je alleen maar van op afstand naar kijkt”. (Anouk Nuyens, Theatermaker, 2014)

KUNST ALS OEFENRUIMTE VOOR DE STAD.

THIRD SPACE

Begin 2015 werd Stichting Third Space opgericht om de theaterprojecten van Lotte van den Berg te ondersteunen. Third Space¹, de derde ruimte, is noch de ruimte van de bestaande fysieke realiteit noch die van de fantasie. Het is de ruimte waarin alternatieve scenario's voor de werkelijkheid mogelijk worden. Het is de ruimte waarin alles samenkomt, een ruimte die uitersten samenbrengt zonder het verschil op te heffen. In het werk dat Lotte van den Berg de komende jaren zal maken, staat het creëren van de derde ruimte, een ontmoetingsruimte voor uitersten, centraal.

LOTTE VAN DEN BERG gebruikt de theatrale vorm om verhoudingen tussen mensen zichtbaar te maken, niet alleen binnen de muren van het theater maar ook daarbuiten. Ze werkt in de publieke ruimte van steden over de hele wereld om juist daar zichtbaar te maken wat al is. Beelden, bewegingen en scènes worden met aandacht voor het detail teruggebracht tot de essentie. Van den Berg beweegt zich tussen de werelden van dans, theater, film en beeldende kunst en creëert zo een open, zeer eigen stijl, die het publiek uitnodigt tot verschillende perspectieven en invalshoeken. Lotte van den Berg won verschillende prijzen, waaronder de Erik Vos prijs en de Charlotte Kohler prijs. Haar werk is te zien op gerenommeerde theaterfestivals door heel Europa en ook in Amerika en Canada wordt haar werk getoond.

MISSIE Het is de missie van Third Space om conflict en tegenstelling, aanwezig in de samenleving, zichtbaar te maken, in gezamenlijkheid te doorlopen en in beweging te brengen.

VISIE We staan met elkaar voor de uitdaging om de verschillen die aanwezig zijn in de samenleving plek te geven zonder ze glad te strijken of te radicaliseren. Een uitdaging die van ons vraagt de eigen positie te bevragen en het eigen standpunt hiermee voor even los te laten. Vaak is een kleine stap naar achter, een minimale shift in het perspectief, het je voor even verplaatsen in de plek van de ander, al genoeg om inzicht te krijgen in bestaande dynamieken en patronen. Middenin de veeleisende dagdagelijkse realiteit heb je al snel het gevoel je zo'n stap naar achter niet te kunnen permitteren en fixeert je je eigen positie. Binnen de ruimte van de kunsten, net los van het leven van alle dag, kunnen we in betrekkelijke veiligheid de mentaliteit van de oefening installeren en op speelse wijze komen tot de uitwisseling van perspectieven, standpunten en rollen. Zelfontplooiing en -ontwikkeling lijken het domein te zijn geworden van vele verschillende vormen van therapie. Wij vinden het belangrijk dat de kunst dit domein terug kaapt. Kunst is de ruimte waarin we onszelf ten opzichte van anderen en het andere kunnen oefenen.

DOELSTELLING Binnen de kaders van de kunst creëren we tijdelijke publieke ruimtes, ruimtes tussen en te midden van mensen, waarin we ons sociaal (on)vermogen tot onderwerp verheffen en een intermenselijk proces op gang brengen. De meest waardevolle ruimten binnen de kunsten zijn niet de schouwburg of het museum maar het atelier, de repetitieruimte, het schetsboek. Het is ons doel om deze oefenruimte aan te bieden aan het publiek.

¹ Third Space is een concept dat werd ontwikkeld door de Amerikaanse geograaf en urbanist Edward Soja

ARTISTIEKE ONTWIKKELING EN INHOUDELIJKE UITGANGSPUNTEN

DIRECT CONTACT In 2009 verliet Lotte van den Berg haar plek bij het Toneelhuis in Antwerpen om met haar eigen groep OMSK vanuit Dordrecht voorstellingen te gaan maken. Niet het grote theaterhuis, de grote zaal en het bereiken van het daarbij horende publiek was wat haar aansprak maar veel eerder de marge van het theaterveld en de grenzen van het medium. Gestileerde en verstilde voorstellingen als *Stillen* en *Winterverblijf* maakten plaats voor een voorstelling gemaakt met 50 inwoners uit Dordrecht en een langdurige residentie in Kinshasa. In direct contact treden met de mensen voor wie en met wie ze werkte was het hoofddoel. Kan ik kijken met de ogen van een ander?, was de vraag. De toeschouwer was niet langer een anoniem lid van het grote publiek maar werd meer en meer een tegenspeler en deelnemer. Via participatieve werken als *Agoraphobia* en *Cinema Imaginaire* kwam Van den Berg terecht bij een cruciale stap in deze ontwikkeling: *Building Conversation*, opgezet met artistiek partner Daan 't Sas. In *Building Conversation* wordt het gesprek zelf tot kunstwerk verheven en samen met het deelnemend publiek uitgevoerd. Of, om met de woorden van de Duitse programmeur en dramaturg Florian Malzacher te spreken: "*Lotte van den Berg en beeldend kunstenaar Daan 't Sas bevrijden het theater van alle 'alsof' en maken het tot dat wat het is - een plek voor communicatie en samenkomst, een ruimte waarin conflict wordt getoond en doorlopen.*" Inmiddels is Lotte van den Berg met zakelijk leider Anneke Tonen neergedaald in Amsterdam Noord. Samen met een wisselend team van artistieke en organisatorische medewerkers werken ze aan de realisatie van gewaagde participatieve projecten in direct contact met de wereld om hen heen. De in 2012 weggevalen structurele subsidie heeft ruimte gecreëerd om in betrekkelijke luwte en zonder opvoeringseisen precies dat te doen wat ze willen doen: de essentie van het werk onderzoeken en gelijktijdig gehoor geven aan de maatschappelijke roep om verbindende processen die het conflict niet schuwen.

HET THEATER Lotte van den Berg wordt zich tijdens het werken aan *Building Conversation* meer dan ooit bewust van de kwaliteit van de theatrale ruimte. Door mensen te vragen om als deelnemers mee in deze ruimte te stappen en de grenzen en mogelijkheden ervan met elkaar af te tasten, is voor Van den Berg de essentie en de kracht zichtbaar geworden van dit vluchtige construct. Ze ziet de theatrale

ruimte als een tijdelijk publieke ruimte, die ontstaat doordat mensen erin geloven. Het is een plek te midden van mensen, gebouwd vanuit de verbeelding, die acties en interacties zichtbaar maakt en aanwezigheid herwaardeert. We roepen, zo zegt ze, met elkaar de fictie op die in deze context niet zozeer staat voor de fantasie, het alsof, maar voor een verhoogde werkelijkheid, een extra focus op dat wat is, 'the very present presence'. Door de grenzen van het theater te onderzoeken, is de liefde van Van den Berg voor het medium alleen maar gegroeid. In het werk dat zij de komende jaren zal maken, wordt de theatrale ruimte in haar essentie opgevoerd, of beter gezegd, opgeroepen. De mensen die aanwezig zijn, creëren met elkaar een ruimte waarin een gedeelde focus, een bundeling van energie, het kleinste stofje zichtbaar maakt en kristalliseert. Het gaat niet in eerste instantie over dat wat zich op het podium afspeelt, het gaat over de manier waarop we met elkaar podium creëren, ruimte scheppen waarin alles bijzonder wordt, waarin alles bijzonder is.

HELDERE VORM EN OPEN INTERACTIE

De voorliefde van Van den Berg voor de strakke uitgediende vormen staat haar verlangen naar open menselijke interactie niet in de weg. De gestileerde en verstilde beeldtaal komt samen met een meer documentaire manier van werken. De realisatie dat deze uitersten elkaar versterken door ze samen te voegen en over elkaar heen te schuiven, is een belangrijke stap in de artistieke ontwikkeling van Lotte van den Berg, die het kwetsbare en rauw menselijke wil vangen in haar beelden en gelijktijdig als de dood is om deze levende ongrijpbare kwaliteit te smoren, te verstikken. Het is haar uitdaging voor de komende jaren om met aandacht en precisie vormen te ontwikkelen waarin de beweeglijke, ongepolijste en niet geregisseerde menselijke interactie zichtbaar wordt. Deze menselijke interactie wordt zichtbaar en krijgt performancewaarde als het in een heldere, transparante vorm (voor even) wordt vastgehouden.

HET WERK

Het werk dat Lotte van den Berg vanuit Third Space en in samenwerking met artistieke partners de komende jaren zal maken is in 4 lijnen uiteen te zetten.

BUILDING CONVERSATION (2017-2020) vormt de onderstroom, de hartslag van het werk, dat gericht is op direct contact en een open interactie. We ontwikkelen nieuwe gespreksvormen/performances en zoeken nieuw publiek binnen een maatschappelijke context. *Building Conversation* zal worden uitgevoerd in Europa, in verschillende talen, maar ook en juist tijdens langlopende trajecten in verschillende Nederlandse steden.

DYING TOGETHER / ORGY ALONE (2017 EN 2019) is een tweeluik voor de grote zaal: 500 toeschouwers vormen in een wisselende opstelling de scenografie van deze woordeloze werken waarin de begrippen 'alleen' en 'samen' worden uitgedaagd en opengemaakt. Met premières in respectievelijk 2017 en 2019 en coproducenten Ruhrtriennale en Theater Rotterdam, vormen deze werken twee pieken, gewaagd en ambitieus, die het overige meer intieme werk in balans brengen.

DE PUBLIEKE WERKEN (2018) is een beelden- de installatie waarin (semi)publieke ruimtes als de wachtkamer, de lift, het plein en de bushalte worden opgevoerd middels een simpele schets van lijnen en verplaatsbare witte wanden. We nodigen mensen uit om met een door ons aangereikte specifieke focus plaats te nemen en rond te lopen in deze ruimtes en de interacties die plaatsvinden te ondergaan en te bezien. Het werk wordt gemaakt in samenwerking met Veem Huis voor Performance en een partner binnen de beeldende kunst (De Appel, Het Stedelijk Museum) en uitgevoerd op locatie. Het werk bouwt verder op de grondtoon die *Building Conversation* heeft ingezet en is wederom participatief van aard.

DE VRIJE RUIMTE (2020) Het werk dat we zullen maken in 2020 is nog niet gedefinieerd. Het zal ontstaan in relatie tot de hierboven genoemde werken en de maatschappelijke ontwikkelingen in de komende tijd.

ONTMOETING

We zetten ons werk in als een podium voor ontmoeting tussen mensen uit verschillende delen van de samenleving. Hoog en -laagopgeleid, met diverse politieke voorkeur, cultureel divers, interreligieus. We weten als geen ander dat het ongelooflijk moeilijk is om deze ontmoeting tot stand te brengen. Toch blijft dit ons uitgangspunt. We committeren ons aan het werk, aan het geduld, de volharding en het vertrouwen dat hiervoor nodig is. We erkennen dat ons werk een groot engagement van het deelnemende publiek vraagt. We erkennen dat we in eerste instantie vooral die mensen aantrekken die bekend zijn met avontuurlijk werk binnen de kunsten. Maar daarnaast blijven we het belang van dit soort projecten, het belang van interactie en dialoog, onderschrijven. We zien, door het te doen, wat de impact kan zijn als het lukt. We hebben de ontmoetingen zien plaatsvinden, tussen giechelende jongeren en twee oudere mannen, tussen een dronken buurtwerkster in Rotterdam en het schouwburgpubliek, tussen een fanatiek gelovige en een groepje vrijdenkende dames, tussen een Imam, zijn volgelingen en het festivalpubliek, tussen een cynische jongeman en een New Age Goeroe, tussen een verlegen meisje en een groep enthousiaste dertigers. Ontmoetingen die niet eenvoudig zijn, maar als de aanwezigen bereid zijn het ongemak in gezamenlijkheid te verduren dan is, zonder dat de verschillen worden opgeheven, toch gedeelde grond ontstaan. Mensen erkennen elkaar in wie ze zijn en worden een groep juist omdat ze een ingewikkelde situatie met elkaar hebben doorstaan.

LOTTE VAN DEN BERG

BUILDING CONVERSATION

INLEIDING TOT HET PROJECT In de zomer van 2013 begonnen we samen met artistiek partner Daan 't Sas aan de ontwikkeling van *Building Conversation*. Vanuit een grote interesse voor gesprekstechnieken uit verschillende culturen en vanuit een nieuwsgierigheid naar de werking van het gesprek als plek voor ontmoeting begonnen we het onderzoek. Hoe spreken we met elkaar en hoe zouden we met elkaar kunnen spreken?, is de vraag die in dit inmiddels langlopende traject centraal staat. In alle stadia van *Building Conversation* hebben we het publiek uitgenodigd om deel te nemen aan dit onderzoek en aan de gesprekken. En vanaf het begin hebben we het gesprek benaderd als een kunstwerk, als een gezamenlijke creatie, een collectieve improvisatie. Geïnspireerd op gesprekstechnieken en -rituelen van over de hele wereld – onder andere de Inuit, de Maori, een kwantumfysicus en Occupy – en in reactie op hedendaagse theorieën van onder anderen Bruno Latour en Chantal Mouffe, bouwen we aan een repertoire van gesprekken/performances. In totaal vonden in de afgelopen jaren 230 gesprekken/performances plaats in onder andere Nederland, België, Duitsland, Frankrijk en Hongarije. Het is de doelstelling van Third Space om het project, dat inmiddels een platform, een netwerk, begint te worden, door te ontwikkelen met zoveel mogelijk partners in binnen- en buitenland. Overtuigd van de kracht en de werking van het concept dagen we onszelf uit door nieuwe vormen te blijven ontwikkelen en door nieuw publiek en nieuwe partners te betrekken bij het project.

We situeren *Building Conversation* in de lijn van het 'dialogical artwork', dat sinds de jaren '60 met name in de beeldende kunst en performance kunst toegepast wordt en waarbij het onderscheid tussen deelnemer en maker verdwijnt in het kunstwerk dat tot stand komt door middel van een gelijkwaardige dialoog. Hedendaagse voorbeelden van het 'dialogical artwork' zijn de sociaal geëngageerde gesprekken in de publieke ruimte van beeldend kunstenaar Suzanne Lacy uit New York; en Tino Seghal met de performances die hij opvoert en de gesprekken die hierbij kunnen ontstaan in de museale ruimte. Binnen het theater in Nederland zijn wij naar ons weten de enigen die deze hele directe vorm, waarin mensen met elkaar in gesprek gaan zonder voorgeschreven rollen of hiërarchische structuren, toepassen. De wijze van introduceren, de manier waarop we het gesprekskader letterlijk vormgeven en figuurlijk schetsen, is wat wij als kunstenaars in handen hebben. Strakke vormen als een groot wit vlak waarop het gesprek plaatsvindt, of het tijdsframe van exact 2 uur, combineren we met

een groot vertrouwen in de groep als het gesprek eenmaal van start is gegaan en de actie wordt uitgevoerd. Door de performatieve eigenschappen van een gesprek te benadrukken en aandacht te geven aan de ruimte, het tijdsverloop, het begin, het einde, de lichaamshouding, de gesprekstechniek, de (wisselende) rolverdeling en de dramaturgie, lukt het om de deelnemers met andere ogen naar het gesprek en naar zichzelf in gesprek te laten kijken.

REACTIES VAN DEELNEMERS AAN BUILDING CONVERSATION

Het was magisch om het leven even op 'pauze' te zetten en ons terug te trekken in een spannende maar veilige bubble, waar we allemaal verantwoordelijk waren voor het verloop van dit samenzijn. Het heeft me laten inzien dat samenleven zo gemakkelijk nog niet is, terwijl ik dat wel het liefst geloof, in die zin was het frustrerend/confronterend. Het heeft me ook geleerd me (sneller) uit te spreken en een ander in vertrouwen te nemen. En ik ben bevestigd in het idee dat communicatie een kunst is, de kunst van het leven misschien wel. Luisteren. Zien. Spreken. Het was op alle niveaus interessant, ontroerend en zó de moeite waard! Ik zou dit iedereen gunnen. Vaker. Meer.

Meggie

Building Conversation is voor mij een ultieme hier en nu ervaring. Met het publiek en de makers ben je gezamenlijk mede-eigenaar van het verloop van de avond. Na afloop voel je je gelouterd, heb je een bijzondere relatie opgebouwd met je mede-publiek en heeft er een verandering plaatsgevonden. Building Conversation is geen 'must see', maar een 'must do'.

Milou

Een onvergetelijke ervaring. Ik ben op een goede manier besmet.

Frank

LANGLOPENDE TRAJECTEN (2017-2020)

Building Conversation vormt de hartslag van ons werk. In Amsterdam, onze thuisbasis, voeren we van januari 2017 tot december 2020 iedere 2 weken ergens in de stad een gesprek uit. Deze stadstournee organiseren we samen met de stadsdelen Noord, Oost, Zuidoost en Nieuw-West en met lokale cultuurhuizen als Tolhuistuin en Bijlmer Parktheater. Samen met partners in de wijken, gaan we op zoek naar geschikte plekken en naar deelnemend publiek. In Rotterdam, Utrecht, Den Bosch, Kerkrade/Heerlen en Groningen voeren we langlopende trajecten uit van enkele maanden. Ook deze trajecten komen tot stand in samenwerking met het plaatselijke theater en/of festival en lokale organisaties in de buurten. Theater Rotterdam, Het Huis Utrecht en Festival Boulevard in Den Bosch hebben *Building Conversation* al eerder getoond en nodigen ons uit om terug te komen en de impact van het project te intensiveren door op geregelde basis en voor langere tijd de gesprekken op te voeren in de stad. Met Parkstad Limburg Theaters Kerkrade/Heerlen en Grand Theatre Groningen starten we de samenwerking binnenkort op. In de verschillende steden houden we logboeken bij waarin de ervaringen van de deelnemers worden opgetekend. Op onze website en via live bijeenkomsten delen we onze bevindingen en brengen we een echo van de ervaringen opgedaan in de stad terug naar de theaters.

MAATSCHAPPELIJKE CONTEXT (2017-2020)

Steeds vaker voeren we *Building Conversation* op buiten de kunstcontext en in samenwerking met maatschappelijke partners. Dit is een beweging die we extra aandacht willen geven in de komende jaren. Samen met zorginstelling SIZA ontwikkelen we een gespreksvorm voor de zorg. Ondersteund door het Stimuleringsfonds en samen met ROC Midden Nederland, werken we aan de ontwikkeling van een gespreksvorm voor het onderwijs. The Art of Impact onderschrijft het maatschappelijk belang van dit volledige traject en ondersteunt ons, financieel en adviserend, in het ontwikkelen en verder deelbaar maken van het project.

CONCEPT, ONTWIKKELING EN UITVOERING LOTTE VAN DEN BERG EN DAAN 'T SAS **GESPREKSBEGELEIDERS (IN WISSELENDE BEZETTING)** FLOOR VAN LEEUWEN, DENNIS MOLENDIJK, BART VAN ROSMALEN, ANDREAS BACHMAIR, KATJA DREYER, PETER AERS, ADELIJN VAN HUIS EN LOKALE GESPREKSBEGELEIDERS PER STAD.

AMSTERDAM Theater Frascati, Tolhuistuin, Over het IJ Festival, Bijlmer Parktheater, De Meervaart, Theater Oostblok ea. **# ROTTERDAM** Theater Rotterdam ea. **# UTRECHT** Het Huis Utrecht ea. **# DEN BOSCH** Festival Boulevard ea. **# KERKRADE/HEERLEN** Parkstad Limburg Theaters, iArts ea. **# GRONINGEN** Grand Theatre, NNT ea. **# ONDERWIJS** ROC Midden Nederland **# ZORG** SIZA **# INTERNATIONAAL** in coproductie met en via het Europese netwerk APAP (p.14) Kaai Theater Brussel (BE), Vooruit Gent (BE), Le Maillon Strasbourg (FR), Brut Wenen (AT), HAU Berlijn (DE)

DYING TOGETHER / ORGY ALONE

In 2007 maakte Lotte van den Berg haar laatste grote zaalvoorstelling tot nu toe. Nu, 8 jaar later, voelt zij opnieuw de behoefte haar beelden tot leven te laten komen in de aanwezigheid van een groot publiek. Lange tijd lag de nadruk op het creëren van intiemere theatrale settings. Met de continuering van *Building Conversation* en de realisatie van *De publieke werken* in het vooruitzicht, participatieve werken waarin het contact tussen mensen in kleine groep plaatsvindt, ontstaat het verlangen om een tegengestelde beweging te maken. In *Dying Together / Orgy Alone*, een tweeluik voor de grote zaal, zal het net als in het overige werk gaan over de manier waarop we ons tot elkaar verhouden, maar nu wordt de kracht van de collectieve beleving op een grotere schaal voelbaar gemaakt.

Dying Together / Orgy Alone wordt uitgevoerd in een grote zaal zonder vaste opstelling. De opstelling van het publiek vormt de scenografie van het werk. De Vlaamse vormgever Jozef Wouters ontwerpt speciaal voor dit tweeluik tribunes die in een wisselende opstelling gebruikt kunnen worden en een voortdurend veranderende lege ruimte zichtbaar maken waarin de performers spelen. De toeschouwer oefent zijn/haar houding ten opzichte van de aangereikte scènes en ten opzichte van het overig publiek. Dicht opeen, op afstand, staand, zittend, frontaal of indirect kijkend, steeds weer is de positie van waaruit gekeken wordt bepalend voor hetgeen hij/zij ziet en beleeft.

DYING TOGETHER (PREMIÈRE 2017) In *Dying Together* beziet Van den Berg het gezamenlijk sterven als een intieme daad. Een ouder echtpaar dat het eigen sterven zorgvuldig ensceneert; ze begeleiden elkaar. Een moeder die alleen achter blijft als tijdens een wandeling in de bergen haar man en kinderen in een ravijn vallen; ze heeft het gevoel dat ze zelf gestorven is. De slachtoffers van de MH17 die in een lange stoet van lijkwagens het land in gereden worden en uiteindelijk op allemaal verschillende begraafplaatsen, verdeeld over het hele land, een plek krijgen; de ongeïdentificeerde stoffelijke resten blijven onbegraven achter. Een zelfmoordaanslag op straat, waarin dader en slachtoffer in het moment van sterven met elkaar verbonden worden, letterlijk; nabestaanden zullen nog lang pogingen ondernemen om zich los te rukken van dit besef.

In *Dying Together* onderzoekt Lotte van den Berg samen met een groep van 16 performers (jong en oud, wel en niet professioneel) een 5-tal situaties, taferelen, waarin het begrip samen sterven steeds opnieuw betekenis krijgt. Per situatie komen de betrokkenen, de mensen die sterven maar ook de nabestaanden,

de omstanders en het publiek in wisselende constellaties ten opzichte van elkaar te staan. Rondom het moment van sterven, vlak ervoor, tijdens en erna wordt een veelheid aan mogelijke menselijke relaties en verbindingen zichtbaar. Met respect voor de veelal waargebeurde situaties waarop de scènes zijn geïnspireerd maar zonder mee te gaan in de vaak eenzijdige reacties hierop in de media, worden de situaties ontrafeld en blootgelegd. Er wordt niet gesproken, het geheel wordt begeleid door een pianist.

Er is, zo zegt Van den Berg, in ons het verlangen om samen met anderen te sterven, een doodswens die niet ontstaat vanuit de wens om uit het leven te stappen maar die aangewakkerd wordt door het verlangen om met de ander mee te sterven. Van den Berg doet in dit werk de uitspraak dat uiting geven aan deze doodswens ons hernieuwd met de dood en het leven kan verbinden. Wanneer ons verlangen naar de dood enkel als een depressieve, tegen het leven gekeerde beweging wordt geduid, kunnen we niet anders dan ons ervoor schamen, het wegdrücken en negeren. Wanneer we het verlangen naar dood zijn kunnen lezen als een manier om je te verbinden met verre kusten, onbekende werelden, gestorven geliefden, kan ook de dood zelf een nieuwe waarde krijgen, en kan gekozen worden voor het leven met de dood.

CONCEPT EN REGIE LOTTE VAN DEN BERG
PERFORMERS FLOOR VAN LEEUWEN, DARIA DEFLORIAN, KATJA DREYER, GERINDO KAMIT KARTADINATA, SOEUF ALBADAWI EA. **SCENOGRAFIE** JOZEF WOUTERS
DRAMATURGIE TOBIAS STAAB (RUHR TRIËNNALE)
MUZIEKDRAMATURGIE JAN VANDENHOUE (RUHR TRIËNNALE) **LICHT** THEUN MOSK

DYING TOGETHER première augustus 2017 Ruhrtriennale **COPRODUCTENTEN** Ruhrtriennale en Theater Rotterdam **TOURNEE NATIONAAL 2017-2018** Stadsschouwburg Amsterdam, Spring / Stadsschouwburg Utrecht, Het Spui Den Haag, Musis Sacrum Arnhem, Theater de Veste Delft, Festival Boulevard Den Bosch, Parkstad Limburg Theaters, Theaters Tilburg, Noorderzon / Oosterpoort Groningen **TOURNEE INTERNATIONAAL 2017 - 2019** in coproductie met en via Europees netwerk APAP (p.14) Kaai Theater Brussel (BE) Vooruit Gent, (BE), Le Maillon Strasbourg (FR), Brut Wenen (AT), HAU Berlijn (DE)

DE PUBLIEKE WERKEN (PREMIÈRE 2018)

De publieke werken is een installatie waarin deelnemers kunnen onderzoeken hoe zij aanwezig zijn in de publieke ruimte ten opzichte van anderen. De installatie is als een proefsetting, met simpel opgetrokken witte wanden en witte lijnen op de vloer. Het geheel doet denken aan een filmstudio. We schetsen ruimtes waarvan de vormen appelleren aan bestaande (semi) publieke ruimtes zoals de wachtkamer, de lift, de bushalte. Het zijn allemaal ruimtes waar je slechts even bent, doorgangen, ruimtes die dienen om ergens anders te komen. De deelnemers lopen door deze ruimtes als door een museum. We ontwikkelen tekstuele introducties tot de ruimtes, die de focus van de bezoeker richten. De introductie kan gaan over de tijdsduur waarin mensen meestal in deze bepaalde ruimte zijn. De introductie kan de aandacht vestigen op de ruimte tussen mensen, letterlijk (het Japans heeft hier de term 'MA' voor: het interval tussen de dingen, de leegte, het niet ingevulde). De introductie kan ook gaan over bepaalde gedragingen, manieren van kijken, zitten, staan. We willen de bezoeker als het ware een bepaalde focus meegeven, een opdracht. Zo zouden we mensen kunnen vragen om in bepaalde ruimtes elkaar niet aan te kijken en de ogen op de vloer te richten, of juist op schouderhoogte, maar zonder de blik van de ander te kruisen.

Naast het parcours door de verschillende ruimtes richten we een observatorium in. Samen met een videokunstenaar ontwikkelen we videowerken aan de hand van de beelden die gefilmd worden terwijl de bezoekers zich in de installatie begeven. Deze videowerken worden als expositie getoond in het observatorium, een plek van reflectie waar de bezoeker beelden van zichzelf en anderen kan bekijken. De eenvoudige houdingen, de minimale interacties tussen mensen, de schijnbaar nietszeggende momenten die plaatsvonden terwijl de bezoekers zich door de ruimtes bewogen, worden teruggegeven. De beelden zijn klein, intiem van formaat. Ze worden sterk vertraagd weergegeven of achteruit gespoeld of ze vestigen anderzijds de aandacht op details, en hebben een bezwerend effect. (We moeten hierbij zelf denken aan het werk van videokunstenaar Bill Viola). Hiermee drijven we het idee van publieke ruimte, van blootstelling aan de blik van de ander, op de spits. Er ontstaat een theatrale spanning door het kijken en bekeken worden, de afwezigheid van privacy.

De publieke werken kan worden opgebouwd in de publieke ruimte maar ook in een lege theaterzaal, een museumruimte of een loods. De ruimtes worden één voor één ontwikkeld. Voor het uittesten van iedere ruimte trekken we drie weken uit, waarin we de testopstelling

afbakenen, de introductie voor de bezoekers uitproberen, de camera installeren en het videoplan ontwerpen en uitproberen. Deze testopstellingen, de etudes, vinden plaats in samenwerking met verschillende partners en zijn toegankelijk voor publiek. De première van de volledige installatie (vier semi-publieke ruimtes en het observatorium met vier videowerken) vindt plaats op locatie in Amsterdam.

De publieke werken stellen we gedurende een aantal uren per dag open voor publiek. Mensen kunnen in- en uitlopen. De installatie is zeer geschikt voor het uitnodigen van groepen, zoals schoolklassen of groepen mensen uit het bedrijfsleven. Het gelijktijdig uitnodigen van een divers publiek versterkt het werk. Als een groep jongens en meisjes van 16 jaar in de installatie een groep mannen en vrouwen in pak tegenkomt, zal dat op verschillende niveaus doorwerken. Wanneer er bijvoorbeeld irritatie ontstaat over de manier waarop de jongeren rondhangen in de ruimtes is dat een directe kopie van dezelfde soort irritatie die kan ontstaan in de stad zelf. Binnen de installatie is de irritatie een welkom, zelfs dankbaar onderwerp en kan hij gethematiseerd worden door de betrokken partijen tijdens het bekijken van de videowerken. Binnen de installatie komt een gesprek op gang tussen mensen die elkaar anders zouden ontwijken, juist omdat ze meedoen aan hetzelfde experiment, deel zijn van dezelfde oefening.

CONCEPT LOTTE VAN DEN BERG EN DAAN 'T SAS
REGIE LOTTE VAN DEN BERG **VORMGEVING INSTALLATIE**
DAAN 'T SAS **VIDEOKUNST** PAULIEN OLTHTEN **DRAMA-**
TURGIE JELICHJE REIJNDERS

DE PUBLIEKE WERKEN première najaar 2018 op locatie in Amsterdam **COPRODUCENTEN** Veem Huis voor Performance met beoogde partners De Appel en Het Stedelijk Museum **ETUDES** voorjaar en zomer 2018 bij Veem Huis voor Performance Amsterdam, BUDA Kortrijk, Oerol Terschelling, Festival Boulevard Den Bosch. **TOURNEE NATIONAAL 2018-2019** Oerol Terschelling, Festival Boulevard, Spring, Theater Rotterdam, Noorderzon, Het Spui Den Haag, Muis Sacrum Arnhem, Theater de Veste Delft, Parkstad Limburg Theaters, mogelijk in relatie met een lokale partner binnen de beeldende kunst. **TOURNEE INTERNATIONAAL 2018 - 2020** in coproductie met en via Europees netwerk APAP, Kaai Theater Brussel (BE), Vooruit Gent (BE), Le Maillon Strasbourg (FR), Brut Wenen (AT), HAU Berlijn (DE)

PLAATS IN HET VELD

In 2012 werd Lotte van den Berg benoemd tot 1 van de 85 meest toonaangevende theatermakers van Europa.² Een titel die ze te danken heeft aan verstilde en beeldende theaterwerken voor de zaal als *Stillen* en geëngageerde werken in de publieke ruimte als *Agoraphobia*. In de komende periode consolideert ze deze tweeledigheid in haar werk en spant ze de boog extra strak op. Met *Building Conversation* dringt ze diep door in de vezels van de samenleving, met *Dying Together / Orgy Alone* maakt ze een comeback in de grote zaal met werk dat in het verlengde ligt van de (internationale) succesvoorstellingen *Braakland* en *Stillen*. Van den Berg combineert participatieve kunst met het voeren van een abstract verstilde beeldtaal. Haar werk draagt bij aan de pluriformiteit binnen de podiumkunsten in Nederland en aan de kritische reflectie op diezelfde podiumkunsten juist doordat het werk zichzelf, de rol van de theatermaker en de toeschouwer en ook de rol van het theater in de samenleving van binnenuit bevraagt. Wie zijn wij voor elkaar? Hoe kunnen we de theatrale ruimte inzetten om dit te onderzoeken? Dat Van den Berg deze conceptuele vragen weet te stellen in werk dat open en toegankelijk is voor een breed publiek en dat wordt toegepast in een maatschappelijke context, is bijzonder te noemen.

Lotte van den Berg voelt zich verwant met makers als Dries Verhoeven, Adelheid Roosen en Lucas de Man. Ze onderscheidt zich gelijktijdig van deze makers door de uitgepuurde vormen waarmee ze werkt, de grote mate van vrijheid die deelnemers in haar werk kunnen ervaren en de pijnlijke leegte die ze voelbaar weet te maken in het thematiseren van ons menselijk en sociaal onvermogen. Bovengenoemde makers houden zich allen op geheel eigen wijze bezig met de participatie van de toeschouwer in het theater en daarmee ook met de deelname van burgers in de samenleving. Het is een genre dat niet geduid wordt door wat de makers maken maar door hoe het publiek betrokken wordt. We zouden dit het genre van de geëmancipeerde en geactiveerde toeschouwer kunnen noemen. Een genre dat vraagt om meerstemmigheid, om een veelkleurig pluriform gesprek tussen toeschouwers en makers, juist omdat het mondigheid wil stimuleren en een kritische reflectie op ons samenzijn mogelijk wil maken.

We voelen ons inhoudelijk verwant met Theater Rotterdam, waarmee we ook twee belangrijke werken coproduceren. We verheugen ons op de artistieke dialoog met hieraan verbonden makers als Bianca van

der Schoot en Wunderbaum die beiden net als Third Space het theater als oefenruimte, als playground voor de stad naar voren schuiven. Ook hier geldt dat de verstilde beeldtaal van Van den Berg uniek is in combinatie met het op sociaal experiment gerichte werk.

Lotte van den Berg geeft workshops en masterclasses op hogescholen en universiteiten, begeleidt studenten en jonge makers in hun eigen trajecten en nodigt studenten, stagiaires en geïnteresseerde toeschouwers uit bij de ontwikkeling van nieuw werk. Met zowel Lectoraat Kunst in Transitie (AHK) als Lectoraat Kunst en professionalisering (HKU) werkt ze samen aan publicatie en onderzoek. Gezamenlijke kenniscreatie en kennisoverdracht beschouwt ze als een belangrijk onderdeel van haar werk.

² "Das Theater der Heutigen Zeit", redactie Armin Kerber, Du-Magazin, Mei 2012

SPREIDING

GELAAGD WERK IN PLURIFORME STEDEN

Het is onze ambitie om al ons werk te tonen in de steden Amsterdam, Rotterdam, Utrecht, Den Bosch, Kerkrade/Heerlen en Groningen. Op verschillende manieren, op diverse plekken en in uiteenlopende stijlen gaan we een relatie aan met de mensen die we daar tegenkomen. Het werk doet recht aan de pluriformiteit van deze steden door zich niet op te sluiten in een bepaald segment of een specifieke subcultuur. Het brengt de werelden van theater en beeldende kunst samen, wordt vaak zowel in het centrum als in buurten buiten het centrum uitgevoerd, wordt ontwikkeld in samenwerking met theaters en festivals, met gevestigde instituten en kleine buurtcentra, met partners binnen en buiten de kunstcontext en wordt uitgevoerd met en voor een deelnemend publiek uit verschillende delen van deze steden. Amsterdam is onze thuisbasis. Ook in de andere steden gaan we intensieve samenwerkingen aan om boven genoemde ambitie waar te kunnen maken.

Hiernaast tonen we veel van ons werk op Terschelling tijdens Oerol, een festival met een breed landelijk bereik, en zijn we voor meer specifieke vertoningen van enkele projecten in gesprek met theaters in het hele land, waaronder Arnhem, Delft, Den Haag en Tilburg.

ONVOORSPELBARE BEWEGING De landelijke spreiding van *Building Conversation* binnen het onderwijs en de zorg is niet te voorspellen. We beginnen het traject binnen de zorg in Arnhem met partner SIZA. Binnen het onderwijs beginnen we het traject in Utrecht met partner ROC Midden Nederland en in Purmerend met de VMBO aan het Clusius College.

PUBIEK

PUBIEK BEN JE NIET, DAT WORD JE

Publiek ben je niet, dat word je. Je wordt publiek op het moment dat je beslist te kijken. Je blijft stil staan, richt je blik en kijkt. Op dezelfde manier word je acteur op het moment dat je beslist jezelf te tonen, op te staan, het podium op te stappen, je te laten zien. Niemand is voortdurend publiek, niemand is voortdurend acteur. Het publiek bestaat niet. Er bestaan mensen die voor even publiek worden. Dat is alles. Het publiek is geen eenduidige massa. Het zijn medebewoners van de stad, medeburgers van het land, mensen die misschien een keer willen komen kijken. Misschien kunnen we het woord publiek herladen, het opnieuw betekenis geven? Kunnen we publiek lezen als vluchtig, ongrijpbaar, tijdelijk? Kunnen we publiek zien als enkelingen, kleine groepjes: brandweermannen, begrafenisondernemers, onderwijzers, een buurvrouw, je broertje, drie oude heren? Ze komen van overal, zijn nog geen groep, maar ze worden een groep op het moment dat ze de zaal in lopen, samen gaan zitten, beslissen te kijken. Zo zou het moeten zijn. Gezamenlijk ergens naar kijken, je aandacht ergens op richten, kan niet vanzelfsprekend zijn. Met ons werk zetten we mensen aan om voor even stil te staan en te blijven kijken. Om voor even publiek te worden en samen te zijn met dat wat ze zien en meemaken. Dat is alles, dat is veel.

LOTTE VAN DEN BERG

VERWACHTINGEN “Marketing is het ensceneren van de juiste verwachtingen,” zei een grafisch ontwerper. “Je ensceneert de verwachtingen zo dat ze aanzetten tot actie, tot het ondernemen van een avontuurlijke stap, zonder dat ze het avontuur teniet doen.” Het werk dat Third Space ontwikkelt, is niet vanzelfsprekend en het vraagt een groot engagement van deelnemers en toeschouwers. De dialoog met het deelnemende publiek voorafgaand aan de uitvoering is daarom van groot belang. In de afgelopen jaren hebben we ons vooral gericht op het moment van de ontmoeting zelf (tussen werk en publiek) en ging onze aandacht onvoldoende uit naar het beoefenen van deze delicate balans, een verwachting creëren die prikkelt, uitdaagt, maar niet al te zeer stuurt. In de komende jaren willen we ons expliciet richten op de dialoog met het publiek voorafgaand aan het werk en na afloop. Het oproepen en onderhouden van de relatie met de mensen die komen kijken, zich verbinden en meedoen zien we als een belangrijke artistieke en organisatorische uitdaging.

CREATIEF BUREAU VANDEJONG In 2016 zetten we een eerste stap in het ontwikkelen van een creatieve marketingstrategie voor de komende jaren. We vragen het in Amsterdam gevestigde Creatief Bureau Vandejong om ons hierin te begeleiden. We

kieszen voor deze samenwerking omdat we een integrale aanpak willen en op zoek zijn naar marketingstrategen die willen en kunnen meedenken over de inhoud van het werk. Naast het vormgeven van een nieuwe website en huisstijl ontwikkelen we in eerste instantie een marketingconcept voor *Building Conversation*. Marketing gerelateerde eigenschappen van het werk, zoals de ontmoetingsruimte op straat in directe contact met voorbijgangers, de worteling in de buurten tijdens de langlopende trajecten en de persoonlijke verbinding die mensen met elkaar en het project aangaan zetten we accuraat in. In 2017 onderzoeken we samen met Vandejong hoe we kunnen komen tot een marketingstrategie voor Third Space in het algemeen en al het werk dat we maken.

DOELGROEPEN

- Mensen die uitgedaagd willen worden iets te doen wat ze anders niet doen
- Het bredere publiek van belangstellenden binnen de podiumkunsten > de theaterbezoekers van de grote zaal en/of locatietheater en festivals, de mensen die geïnteresseerd zijn in hedendaags theater, performance, dans, muziek en/of die ons werk volgen
- Het bredere publiek van belangstellenden binnen de literatuur en de beeldende kunst

- Het professionele publiek > collega-makers, journalisten, studenten, programmeurs.

BUILDING CONVERSATION

- Toevallige voorbijgangers
- Mensen die niet vaak naar het theater gaan maar wel een persoonlijke of professionele interesse hebben in het voeren van een (interculturele) dialoog
- Binnen het onderwijs > studenten, leerlingen, docenten, managers en beleidsmakers
- Binnen de zorg > cliënten, patiënten, hulpverleners, managers en beleidsmakers.

DYING TOGETHER

- Mensen die zich persoonlijk aangesproken voelen door de thematiek (omgang met de dood)
- Mensen die zich professioneel aangesproken voelen door de thematiek > palliatieve zorg, traumaverwerking, systemisch werk, maatschappelijk werk.

DE PUBLIEKE WERKEN

- Mensen die zich persoonlijk aangesproken voelen door de thematiek (interactie in de publieke ruimte)
- Mensen die zich professioneel aangesproken voelen door de thematiek > planologen, stedenbouwers, gemeentebesturen, medewerkers publiek transport.

MARKETINGMIDDELEN

(VERDER TE ONTWIKKELEN I.S.M. VANDEJONG)

- Website: we maken een aparte website voor *Building Conversation* in 2016 en een nieuwe website voor Third Space in 2017
- Sociale media
- Pers (redactionele content, advertenties en 'free publicity')
- Drukwerk (Naast posters en flyers verspreiden we ook geadresseerd drukwerk voor *Building Conversation*)
- Media-uitingen van partners en coproductanten.

PUBLIEKSBENADERING MET EN VIA PARTNERS

Voor de werken *Building Conversation* en *De publieke werken* gaan we samen met partners op zoek naar manieren om niet perse zoveel mogelijk maar eerder een zo divers mogelijk publiek te bereiken. De samenstelling van de publieksgroep is hier de casting voor het werk. Het benaderen van het (deelneemend) publiek is deel van het maakproces en startpunt voor het gesprek met de partners. We streven naar een diverse groep partners die op hun beurt diverse netwerken aanspreken.

Een mooi voorbeeld hiervan is te zien in de samenwerking met Festival Boulevard rondom *Building Conversation*. Vorig jaar nodigden we deelnemers uit op persoonlijke titel, allemaal verbonden aan diverse domeinen in de stad. Aan de gesprekken/performances namen vervolgens veiligheidsbeambten, begrafenisondernemers, architecten, welzijnswerkers en vele anderen deel. Dit jaar heeft zich hieruit een groep ambassadeurs gevormd met wie we nu de gesprekken voor de zomer van 2016 in gezamenlijkheid gaan hosten. Via het festival zijn we contacten aangegaan met organisaties in het maatschappelijk veld, wiens netwerken we nu aanspreken voor een vervolgtraject. Deze benadering sluit goed aan bij ons werk en maakt het werk de marketingcampagne zelf. Partners grijpen op hun beurt het werk van Third Space aan om in eigen stad de banden aan te halen en het eigen netwerk te vergroten.

Voor het tweeluik in de grote zaal zetten we samen met Theater Rotterdam en Bureau Vandejong een campagne op. Hierin sluiten we aan bij de publieksbenadering die de theaters in eigen stad hebben opgebouwd.

Met haar van oorsprong woordeloze werk wordt Lotte van den Berg al vanaf het begin van haar carrière veelvuldig uitgenodigd door internationale podia. Zo was haar werk te zien op toonaangevende festivals als het KunstenFestivalDesArts in Brussel en Crossing the Line in New York. Momenteel bereiden we ons voor op uitvoeringen in Rome, Zagreb, Toronto, Jeruzalem en Rio de Janeiro. Ook werd Lotte van den Berg gevraagd als gastcurator voor het Malta Festival in Poznan, waar eerder Tim Echels, Stefan Kaegi en Romeo Castalucci het gastcuratorschap voor hun rekening namen. Van 2017-2020 is zij bovendien gekozen als focuskunstenaar van het Advancing Performing Arts Project (APAP)³, een Europese netwerk dat de ontwikkeling van de hedendaagse podiumkunsten en de impact daarvan op Europese gemeenschappen ondersteunt en actief zoekt naar nieuwe publieksgroepen. Al ons werk zal te zien zijn bij en gecoproduceerd worden door de 11 theaters en festivals verbonden aan dit netwerk. Bovengenoemde samenwerkingen stellen ons in staat nieuw publiek te ontmoeten in een Europese context.

³ Advancing Performing Arts Project (APAP): Szene Salzburg (AT), Student Centre Zagreb - Culture of Change (HR), Arts Centre BUDA Kortrijk (BE), National Theater Lissabon (PT), BIT Teatergarasjen Bergen (NO), Nanterre-Amandiers Parijs (FR), Centrale Fies Dro (IT), Internationaal Theaterfestival Reykjavik (IS), Fundacja Cialo/Umysl Warsaw (PL), Tanzfabrik Berlin (DE) en Maison de la Culture d'Amiens (FR)

ORGANISATIE EN ONDERNEMERSCHAP

VAN OMSK NAAR THIRD SPACE Onze organisatie, die wordt geleid door artistiek leider Lotte van den Berg en zakelijk leider Anneke Tonen, is de afgelopen jaren geëvolueerd van een gezelschap met een vaste plek, vaste medewerkers, spullen en opslagruimte (OMSK), naar een meer lichtgewicht en beweeglijke organisatie (Third Space). OMSK werd ondersteund door Stichting Theater van de Verbeelding, die sinds 1975 bestond en oorspronkelijk het werk van Dogtroep ondersteunde. Hoewel deze stichting voor Lotte van den Berg veel mogelijk heeft gemaakt, is toch besloten om hem begin 2015 op te heffen en de volgende stap in de ontwikkeling van het werk van Lotte van den Berg onder te brengen bij Third Space, een nieuwe stichting zonder verleden. Third Space werkt vanuit De Tolhuistuin in Amsterdam Noord, met een kantoor in de OpenCOOP, een energieke en inspirerende omgeving.

VRIJE RUIMTE EN ZEKERHEID De in 2012 weggevallen structurele subsidie heeft voor Lotte van den Berg en Anneke Tonen de ruimte gecreëerd om in betrekkelijke luwte en zonder opvoeringseisen precies dat te doen wat ze wilden doen: de essentie van het werk onderzoeken en gelijktijdig gehoor geven aan de maatschappelijke roep om verbinden de processen die het conflict niet schuwen. Dit heeft geresulteerd in het project *Building Conversation* waarin een groot deel van de reserves, het eigen geld van de stichting, is geïnvesteerd. Het feit dat *Building Conversation* op uiteenlopende wijzen en in diverse contexten toegepast kan worden, zorgt ervoor dat het project beweging brengt in het gepolariseerde maatschappelijke debat. Met deze brede inzetbaarheid verhogen we onze eigen inkomsten.

In de afgelopen jaren hadden we een gemiddeld EIQ van 90,5%, die mede ontstond door de eigen investering, en doordat we het werk op zowel kleine als grote schaal aan lieten sluiten bij de vragen die leefden bij culturele en maatschappelijke partners. Het besluit om aan te vragen bij zowel AFK als FPK volgt uit de wens om niet enkel door te gaan met de ontwikkeling van *Building Conversation* maar daarnaast ook twee nieuwe werken te ontwikkelen, in de grote zaal en op locatie. Structurele gelden maken het mogelijk om dit veelkleurig pallet van intiem werk binnen de maatschappelijke context en groot en ambitieus werk binnen de (internationale) kunstcontext mogelijk te maken.

Voor 47 van de 80 beoogde prestaties vragen we bij het Fonds Podiumkunsten structurele subsidie aan. We verplichten ons tot een EIQ van 31,2%, maar voorzien een EIQ van 45,2%. Het is ons streven om in de komende jaren onze slagkracht te vergroten door enerzijds zekerheid op te bouwen met structurele subsidiegelden en anderzijds voldoende vrije ruimte in te bouwen om daadkrachtig op (maatschappelijke) processen te kunnen reageren.

FINANCIERINGSMIX We streven naar een gemiddelde samenstelling van financiële middelen ter ondersteuning van onze projecten om zowel productieve als financiële risico's te spreiden. Alle overheadkosten worden gefinancierd uit publieksinkomsten, coproductie gelden, overige inkomsten en meerjarige subsidies. Dit geeft onze organisatie een stevig financieel en organisatorisch fundament. Naast een jaarlijks bedrag van 115.000 euro uit publieksinkomsten, 30.000 euro aan inkomsten uit werk binnen de maatschappelijke context en 95.000 euro aan structurele coproductie gelden uit binnen- en buitenland⁴ is een jaarlijks bedrag van ongeveer 322.500 euro aan meerjarige subsidies noodzakelijk. We vragen hiervan 222.500 euro aan bij het FPK en 100.000 euro bij het AFK. Dit waarborgt voor Stichting Third Space de continuïteit van de organisatie in de komende jaren. De verschillende producties worden ondersteund door incidentele subsidies van private fondsen.

IN BEDRIJF Gedurende de periode 2017 – 2020 nemen onze activiteiten toe. Dit betekent dat we onze organisatie op verschillende gebieden structureel uitbreiden. Tegelijkertijd streven we ernaar de kostenbesparende maatregelen die we de afgelopen jaren hebben genomen op het gebied van huisvesting (kantoor en opslag), verzekeringen en overhead te handhaven. De functie van zakelijk leider gaat van 3 naar 5 dagen. Voor marketing en communicatie hebben we Creatief Bureau Vandejong gevraagd een marketingstrategie te ontwikkelen en gaan we samenwerken met Harmen van Twillert, een ervaren communicatie- en publiciteitsmedewerker. Voor de spreiding en verkoop werken we samen met Ash Bulayev (curator en internationaal producer). Met Bulayev breiden we het reeds bestaande (omvangrijke) nationale en internationale netwerk uit en bestendigen we zowel een inhoudelijke als een financiële verbinding met onze partners. Hiernaast gaan we per project tijdelijke samenwerkingsverbanden aan met artistieke en organisatorische medewerkers.

⁴ Structurele coproductie gelden: Ruhrtriennale (gemiddeld 40.000 per jaar), Theater Rotterdam (gemiddeld 20.000 euro per jaar), BUDA Kortrijk (10.000 euro per jaar) en APAP Netwerk (25.000 euro per jaar).

BESTUUR EN GOVERNANCE De tweekoppige directie van Third Space legt verantwoording af aan het bestuur. Het bestuur komt vier maal per jaar bij elkaar en werkt volgens de aanbevelingen van de Cultural Governance Code, vastgelegd in een bestuurs- en directiereglement.

De meeste leden in het bestuur van Third Space zijn relatief kort geleden toegetreden. Maarten Lammers is het enige lid dat de transitie heeft meegemaakt van OMSK naar Third Space. De samenstelling van het bestuur is afgestemd op de artistieke koers van Lotte van den Berg en Third Space, gericht op het publiek als deelnemer en de beweging in en tussen de maatschappelijke context en het (inter)nationale kunstenveld.

HET BESTUUR BESTAAT UIT:

Christine de Baan (voorzitter) – artistiek directeur van stichting ROAM, freelance curator en strategisch adviseur;

Maarten Lammers (penningmeester) – directeur centrale vestiging Openbare Bibliotheek Amsterdam;

Gabbi Mesters (lid) – programmacoördinator subsidieregeling ouderenparticipatie van het Fonds Voor Cultuurparticipatie;

Thijs Middeldorp (lid) – mede-eigenaar van campagnebureau Partizan Publik in Amsterdam;

Anne Breure (lid) – directeur Veem Huis voor Performance in Amsterdam;

Firoez Azarhoosh (lid vanaf maart 2016) - sociaal ondernemer en lid Groen Links in Amsterdam-Oost.

Third Space voelt zich uitgedaagd door de Code Culturele Diversiteit. Het aantrekken van Firoez Azarhoosh als bestuurslid, de samenwerking met lokale gespreksbegeleiders in binnen- en buitenland, met overig artistieke medewerkers als Soeuf Albadawi en Gerindo Kamid Kartadinata, en de samenwerking binnen ROC Midden Nederland met onder anderen Balkan Akbulut en Souad Mairouche inspireren ons om ook in de vaste kern van de organisatie een nog meer cultureel divers beleid te gaan voeren.

TOELICHTING OP DE BEGROTING

De baten en lasten in de begroting voor de Meerjarige Activiteitsubsidie 2017 – 2020 zijn als volgt opgebouwd:

BATEN

PUBLIEKSINKOMSTEN

Dit betreffen de uitkoopsommen voor het werk in Nederland en in het buitenland.

OVERIGE DIRECTE INKOMSTEN

Deze bestaan uit co-productionele bijdragen en inkomsten uit de trajecten van *Building Conversation* in maatschappelijke context. De kosten van deze trajecten worden volledig gedekt uit de inkomsten.

DE COPRODUCTIONELE BIJDRAGEN

Dit zijn toegezegde bedragen: de samenwerking met Theater Rotterdam in de projecten *Dying Together* (2017) en *Orgy Alone* (2019) met een bijdrage van telkens 40.000 euro, de bijdrage van de Ruhrtriënnale aan diezelfde projecten met telkens 80.000 euro. Daarnaast ondersteunt het Europese APAP netwerk het werk van Lotte van den Berg structureel tot 2021 met een bedrag van 25.000 euro per jaar. Buda Kortrijk maakt dezelfde beweging met een jaarlijkse ondersteuning van 10.000 euro tot 2021. Het Huis Utrecht heeft een coproductie bijdrage toegezegd voor een langlopend traject *Building Conversation* in Utrecht (2020) van 15.000 euro.

PRIVATE FONDSEN

Dit is het gemiddelde bedrag per jaar dat incidenteel wordt aangevraagd bij private fondsen.

STRUCTURELE SUBSIDIE GEMEENTE

Bij de Gemeente Amsterdam is een bedrag van 100.000 euro per jaar aangevraagd.

OVERIGE BIJDRAGE PUBLIEKE MIDDELEN

Dit is het gemiddelde bedrag per jaar dat incidenteel wordt aangevraagd bij de Amsterdamse stadsdelen.

LASTEN

BEHEERLASTEN PERSONEEL

- honorarium voor Lotte van den Berg - artistiek leider - t.b.v. de algemene werking Third Space
- honorarium voor Anneke Tonen - zakelijk leider
- honorarium voor Ash Bulayev - spreiding en verkoop

BEHEERLASTEN MATERIEEL

- Huurkosten kantoor
- Kosten opslag
- Algemene kantoorkosten
- Administratie en accountantskosten
- Algemene publiciteitskosten

ACTIVITEITENLASTEN PERSONEEL

Dit zijn de honoraria voor de artistieke medewerkers van alle producties. Hierin is ook het honorarium van Lotte van den Berg opgenomen voor haar artistieke werkzaamheden.

ACTIVITEITENLASTEN MATERIEEL

Dit betreffen de materiële kosten, als onderdeel van de ontwikkelingskosten voor de nieuwe producties, verdeeld in kosten voor de voorbereiding en kosten voor de uitvoering.

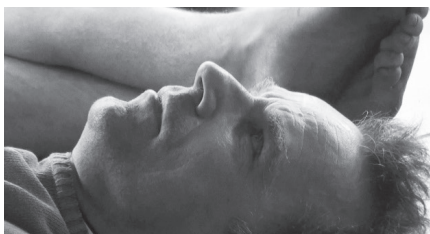
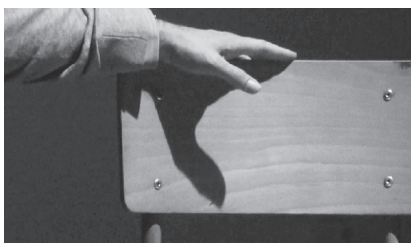
MARKETINGKOSTEN

Dit betreffen de honoraria voor Bureau Vandejong, communicatiemedewerker Harmen van Twillert en communicatiemedewerker Theater Rotterdam.

Nb. Een aantal diensten betrekken we via Theater Rotterdam zoals overeengekomen in de coproductie afspraak. Dit betreft de producties *Dying Together* en *Orgy Alone*, en de functies productieleiding, techniek en communicatie.

NAWOORD

We sturen twee registraties van *Agoraphobia* mee, gespeeld en opgenomen op de Dam in Amsterdam en op Times Square in New York. Van zowel *Cinema Imaginaire* als *Building Conversation*, de meest recente werken, hebben we bewust geen registraties gemaakt. Tijdens *Cinema Imaginaire* gaat een groep van 20 toeschouwers de stad in om daar onderbegeleiding van een gids een imaginaire film te maken in het eigen hoofd. De ogen van de toeschouwers zelf verheffen we voor korte tijd tot camera waardoor plots de realiteit verandert in fictie en alles om je heen lijkt te gebeuren voor en door jou. Dit proces zou te zeer verstoord worden door de aanwezigheid van een echte camera. Ook tijdens *Building Conversation* hebben we er zeer bewust voor gekozen geen camera's toe te laten, hoe vaak ons ook gevraagd is dit wel te doen. We vinden het belangrijk de privacy en veiligheid van de deelnemers te waarborgen en willen juist de vluchtigheid van het gesprek herwaarderen. Een gesprek blijft levend doordat mensen er over vertellen, aan anderen en nieuwe gesprekken aangaan. Op onze website hebben we korte en langere reacties van deelnemers opgenomen en staat ook een meer gedetailleerde beschrijving van de verschillende gespreksvormen. We hopen dat u hier een blik op wilt werpen. Wanneer onder u, de leden van de commissie, het verlangen bestaat om toch een beter beeld te krijgen van het werk via eigen ervaring komen we graag langs om ook met u een gesprek/performance uit te voeren.

Building Conversation, enkele beelden uit het archief dat beeldend kunstenaar Paulien Oltheten samenstelde.